

szk. podstawowa

kl. 4–6

OPRACOWANIA

lektur i wierszy

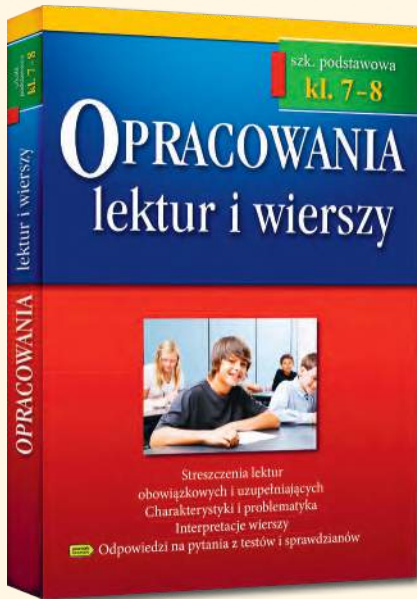
Streszczenia lektur
obowiązkowych i uzupełniających
Charakterystyki i problematyka
Interpretacje wierszy

pewniak
na teście

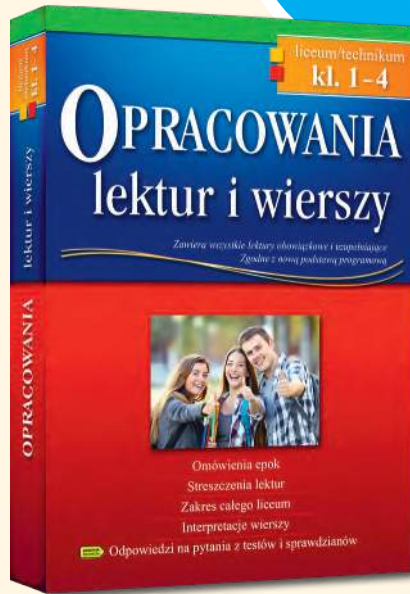
Odpowiedzi na pytania z testów i sprawdzianów

Kolejne części bestsellerowej serii pomocy z języka polskiego

Omówienia
wszystkich
lektur!

OPRACOWANIA LEKTUR I WIERSZY
SZKOŁA PODSTAWOWA
KLASY 7-8

OPRACOWANIA LEKTUR I WIERSZY
LICEUM/TECHNIKUM
KLASY 1-4 - PO REFORMIE

*Inni wydawcy zgadują, czego trzeba się nauczyć –
my wiemy, o co zapytają nauczyciele!*

*Podręcznik powie Ci, jaki materiał musisz znać –
my Ci powiemy, co dokładnie będzie na teście!*

szk. podstawowa

kl. 4-6

OPRACOWANIA

lektur i wierszy

Streszczenia lektur
obowiązkowych i uzupełniających
Charakterystyki i problematyka
Interpretacje wierszy

Pewniak
na teście

Odpowiedzi na pytania z testów i sprawdzianów

szk. podstawowa

kl. 4-6

OPRACOWANIA

lektur i wierszy

Autorzy:

Jakub Bączyński, Olga Gradoń, Adam Karczewski, Anna Kremiec,
Jakub Matusiak, Damian Molicki, Izabela Natódka, Agnieszka Nawrot,
Karolina Rymut, Dorota Stopka, Lucyna Szary, Aldona Szóstak,
Joanna Tomasik, Weronika Widzińska, Barbara Włodarczyk, Maria
Zagnińska, Kamila Zawadzka

Redakcja i korekta:

Agnieszka Antosiewicz, Karolina Rymut-Kościelniak, Maria Zagnińska

ISBN 978-83-7517-788-6

Wydanie VII zaktualizowane

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

Wydawnictwo GREG®

ul. Klasztorna 2B

31-979 Kraków

tel. (12) 680 15 50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Projekt okładki:

Grzegorz Więczkiewicz

Layout i skład:

Pracownia Register

SPIIS TREŚCI

MITY GRECKIE

Wiadomości o mitach	7
<i>Dedal i Ikar</i>	9
<i>Demeter i Kora</i>	10
<i>Dwanaście prac Heraklesa</i>	11
<i>Narodziny świata i człowieka</i>	14
<i>Prometeusz</i>	15
<i>Syzyf</i>	16
<i>Tezeusz i Ariadna</i>	18

LEGENDY

Wiadomości o legendach	20
<i>Bazyliszek</i>	20
<i>Lech, Czech i Rus</i>	21
<i>O Piaście Kołodzieju</i>	22
<i>Smok wawelski</i>	23
<i>Stopka królowej Jadwigi</i>	23
<i>Syrena</i>	24
<i>Wanda</i>	25
<i>Złota kaczka</i>	25

BAŚNIE

Wiadomości o baśniach	27
Jakub i Wilhelm Grimmowie	27
<i>Śnieżka</i>	27
Charles Perrault	29
<i>Wróżki</i>	30
<i>Kot w butach</i>	31
<i>Czerwony Kapturek</i>	32
<i>Śpiąca królewna</i>	33
<i>Kopciuszek</i>	35
Aleksander Puszkina	37
<i>Bajka o rybaku i rybce</i>	37

BIBLIA

<i>Stary Testament</i>	40
<i>Księga Rodzaju</i>	40
<i>Nowy Testament</i>	42
<i>Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie</i>	42
<i>Przypowieść o talentach</i>	43
Biblizmy	44

WIERSZE

Jan Brzechwa	47
<i>Chrzęszcz</i>	47
<i>Globus</i>	48
<i>Psie smutki</i>	49
<i>Kwoka</i>	49
<i>Samochwata</i>	49
Konstanty Ildefons Gałczyński	50
<i>Małe kino</i>	50
<i>Pieśń o żołnierzach z Westerplatte</i>	50
<i>Rozmowa liryczna</i>	51
<i>Spotkanie z matką (fragment)</i>	52
<i>Wizyta</i>	52
<i>Zaczarowana dorożka</i>	52
Anna Kamińska	53
<i>Koniec wakacji</i>	53
Ignacy Krasicki	53
<i>Czapla, ryby i rak</i>	54
<i>Dzieci i żaby</i>	55
<i>Mądry i głupi</i>	55
<i>Mysz i kot</i>	56
<i>Przyjaciele</i>	56
<i>Wilczki</i>	57
<i>Wół i mrówki</i>	57
Joanna Kulmowa	57
<i>Co to jest radość?</i>	57
<i>Krajdywan</i>	58
<i>List do Andersena</i>	58
<i>Marzenia</i>	59
<i>Po co jest teatr?</i>	59
Adam Mickiewicz	60
<i>Lis i kozieł</i>	61
<i>Przyjaciele</i>	61
Juliusz Słowacki	62
<i>Smutno mi, Boże! (Hymn o zachodzie słońca)</i>	62
<i>Testament mój</i>	63
Leopold Staff	63
<i>Odys</i>	64
Julian Tuwim	64
<i>Dwa wiatry</i>	64
<i>Dyzio marzyciel</i>	66
<i>Figielek</i>	66
<i>Gorące mleko</i>	67
<i>Ptasie radio</i>	67
<i>Przy okrągłym stole</i>	68
<i>Spóźniony słowik</i>	69
<i>Wspomnienie</i>	69

Jan Twardowski	70
<i>Bóg</i>	70
<i>Który stwarzasz jagody</i>	70
<i>Na chwilę</i>	71
<i>W klasie</i>	71
<i>W kropki zielone</i>	71

PIEŚNI PATRIOTYCZNE

<i>Boże, coś Polskę</i>	73
<i>Czerwone maki na Monte Cassino</i>	73
<i>My, Pierwsza Brygada</i>	74
Maria Konopnicka	75
<i>Rota (Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród)</i>	75
Józef Wybicki	75
<i>Mazurek Dąbrowskiego czyli Pieśń Legionów Polskich we Włoszech</i>	75

LEKTURY OBOWIĄZKOWE

Jan Brzechwa	77
<i>Akademia Pana Kleksa</i>	77
Janusz Christa	90
<i>Kajko i Kokosz. Szkoła latania</i>	90
René Goscinny, Jean J. Sempé	94
<i>Mikołajek</i>	94
Clive Staples Lewis	103
<i>Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa</i>	103
Adam Mickiewicz	113
<i>Pan Tadeusz (fragmenty)</i>	113
<i>„Astronomiczne historyje Wojskiego”</i>	114
<i>„Burza”</i>	115
<i>„Dwa stawy”</i>	115
<i>„Gra Wojskiego na rogu” („Koncert Wojskiego”)</i>	116
<i>„Matecznik”</i>	117
<i>„Opis chmur”</i>	118
<i>„Poecie nawet mucha się przyda”</i>	118
<i>„Poranek w Soplicowie”</i>	119
<i>„Na zielonym obrusie tąg”</i>	120
<i>„Ważna Sędziego nauka o grzeczności”</i>	120
<i>„Wojskiego opowieść o pojedynku Domejki z Dowejką”</i>	121
<i>„Zachód słońca”</i>	122
Ferenc Molnár	122
<i>Chłopcy z Placu Broni</i>	123
John Ronald Reuel Tolkien	129
<i>Hobbit, czyli tam i z powrotem</i>	129

LEGENDY

Wiomości o legendach

Pewniak
na teście

ZAPAMIĘTAJ

Legendy to opowieści związane z historycznymi postaciami, zdarzeniami i miejscami, charakterystyczne dla danego kraju, miasta czy regionu. Występują w nich **elementy fantastyczne**, cudowne wydarzenia i postaci, często wśród bohaterów występują święci albo Bóg czy Jezus. Najczęściej wyjaśniają powstanie kraju, rzeki, jeziora, jakiegoś miejsca, opowiadają o założeniu miast, budowie ważnych budynków, dokonaniach i pochodzeniu królów, rycerzy itp.

Elementy fantastyczne w legendach sprawiają, że **wydają się one podobne do baśni**, ale trzeba pamiętać, że **legendy nawiązują do historii kraju, z którego się wywodzą**, i opowiadają o realnie istniejących miejscach oraz postaciach w większości potwierdzonych historycznie. Początkowo ludzie przekazywali je sobie ustnie, dopiero później zostały zapisane, dlatego wiele z nich ma różne wersje (np. legenda o syrence i założeniu Warszawy).

Legenda to opowieść, która przedstawia **postaci historyczne lub uważane za takie** albo opowiada o **początkach krajów, miast czy znanych miejsc**. Każdy kraj ma swoje legendy. Istnieją też legendy dotyczące poszczególnych miast, jezior, gór czy nawet budowli – kościołów lub zamków. Wiele z nich przekazuje też **ważne, uniwersalne prawdy** dotyczące tego, co jest dobre, a co złe.

Legenda o Bazyliszku uczy nas, że ciekawość i chciwość mogą się źle skończyć, a także, że należy słuchać starszych i mądrzejszych. *Złota kaczka* poucza, że nie można stać się bogatym inaczej niż dzięki własnej pracy oraz że bogactwo nie daje szczęścia, jeżeli człowiek nie dzieli się nim z potrzebującymi. Z kolei legendy o Lechu, Czechu i Rusie oraz o Piaście Kołodziejcu opowiadają o początkach państwa polskiego i założeniu pierwszej królewskiej dynastii – Piastów. **Lech, Czech i Rus to postacie legendarne, czyli takie, które być może istniały. Są wspomniane w dawnych kronikach, ale nie mamy poświadczających to źródeł historycznych.** *Smok wawelski* to legenda związana z Krakowem, która wyjaśnia, skąd się wzięła popularna do dziś wśród turystów Smocza Jama w skale pod Wawelem. *Syrena* udziela odpowiedzi na pytanie, dlaczego w herbie naszej stolicy znajduje się wizerunek syreny. **Przykładem legendy opowiadającej o realnych postaciach jest opowieść o królowej Jadwidze, która była żoną sławnego władcy, Władysława Jagiełły.**

” BAZYLISZEK

STRESZCZENIE

Pewniak
na teście

Dawno temu w Warszawie, na ulicy Krzywe Koło, w przepastnych lochach jednej z kamienic, żył okrutny potwór zwany bazyliszkciem. Przypominał wielkiego koguta z węzowym ogonem i dużymi, wytupiastymi oczami. Swym straszliwym wzrokiem

uśmiercał ofiary. Mieszkańcy miasta żyli w ciągłym strachu, ponieważ stwór był zagrożeniem nie tylko dla Warszawy, lecz także dla całej Rzeczypospolitej.

Pewnego dnia dzieci płatnerza Ostrogi, który w swojej kuźni robił piękne zbroje rycerskie, i pani Ostrożyny, wybrały się na spacer po rynku. Ojciec ostrzegł je, aby nie zbliżały się do siedziby potwora. Halszka i Maciek ciekawie oglądali na rynku barwny tłum i liczne stragany. Sprzedawano tam wschodnie tkaniny, dywany, zamorskie owoce oraz słodycze. Cygan prowadził na łańcuchu tresowanego niedźwiedzia. Spotkał ich Waluś, syn bednarza z Zapiecka, wielki urwis. Namówił na wyprawę do podziemi, w których miały być wielkie skarby. Po chwili wahania dzieci ruszyły za nim. Wilgotne, ciemne lochy przeraziły je. W pewnej chwili Waluś otworzył ciężkie drzwi i padł na ziemię skamieniały. Poraził go dziwny blask dochodzący z wnętrza kolejnej piwnicy. Dzieci ujrzały bazyliszka. Schowały się za drzwi i cicho płakały. Nagle usłyszały głos służącej Agaty. Szukając dzieci, zeszała do piwnicy. Wzrok potwora zamienił ją w kamień. Przypadkowi przechodnie rozbiegli się po mieście z nowiną o kolejnej ofierze bazyliszka. Tragiczna wieść dotarła też do rodziców dzieci. Szukali dla nich ratunku. Czarnoksiężnik Hermenegildus Fabula, który mieszkał na ul. Piwnej, poradził, aby ktoś obwieszony lustrami zszedł do lochów, wtedy potwór zobaczy w zwierciadle swe odbicie i zabije się własnym wzrokiem. Wybrano na śmiałka skazańca, który miał być ścięty toporem za morderstwo. Obiecano mu wolność za uratowanie dzieci.

Skazaniec obwiesił się lustrami i zszedł do piwnic. Bazyliszek padł martwy, rażony mocą swego wzroku. Uradowani rodzice ściskali ocalone pociechy. Skazaniec ocalił życie, a wkrótce okazało się również, że był niewinny zarzucanej mu zbrodni.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Podsumowanie

Bazyliszek to legenda. Występują w niej postacie realistyczne: płatnerz Ostroga, jego żona, dzieci, mieszkańcy Warszawy oraz fantastyczne: stwór bazyliszek.

21

Pewniak na teście

LECH, CZECH I RUS

Bohaterowie

Lech – jeden z trzech braci, założyciel Polski.

Czech – jeden z trzech braci, założyciel Czech.

Rus – jeden z trzech braci, założyciel Rosji (Rusi).

STRESZCZENIE

Dawno temu żyli sobie trzej bracia – Lech, Czech i Rus. Mieszkali zgodnie w jednej dolinie, a każdy dowodził swoim plemieniem. **Jednak ludzi było coraz więcej i dolinie zaczął grozić głód.** Bracia postanowili, że wszyscy wyruszą szukać nowych siedzib. Zebrano wielkie ilości zapasów i mieszkańcy wyruszyli w drogę.

Jako pierwszy swoje miejsce znalazł Czech. Wspiął się na wysokie góry i za nimi zobaczył żyzne łąki i gęste lasy. Postanowił, że tam się osiedli razem ze swymi ludźmi. Przed odjazdem Lecha i Rusa bracia obiecali sobie, że między ich plemionami na zawsze pozostanie braterska miłość.

Następny odłączył się Rus. Była już jesień, kiedy dwaj bracia dojechali do pięknych, rozległych łąk, które Rus wybrał na dom dla siebie i swoich ludzi.

Lech pojechał więc dalej sam ze swoim plemieniem. Nastąpiła zima, zachodziło słońce i niebo było czerwone, gdy dotarł do ogromnego, gęstego lasu. Zatrzymał się

BIBLIA

” STARY TESTAMENT

Księga Rodzaju

STRESZCZENIE

Bóg stworzył świat podczas sześciu dni, zaś siódmego dnia odpoczywał.

Pierwszego dnia stworzył niebo i ziemię oraz oddzielił światłość od ciemności. Światłość nazwał dniem, a ciemność nocą. Ziemia była wówczas całkowicie zalana wodą.

Drugiego dnia Bóg stworzył sklepienie pomiędzy wodami i nazwał je niebem.

Trzeciego dnia Bóg zebrat wody spod sklepienia w jedno miejsce, by ukazała się sucha powierzchnia. Wody nazwał morzem, a na suchej powierzchni stworzył wszelkie rośliny.

Czwartego dnia Bóg stworzył ciała niebieskie – słońce, księżyc i gwiazdy – i umieścił je na niebie.

Piątego dnia Bóg stworzył ryby pływające w morzach i ptaki latające w powietrzu. Błogosławił im, aby rozmnażały się i wypełniły Ziemię.

Szóstego dnia Bóg stworzył zwierzęta lądowe. Po nich stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo – mężczyznę i kobietę. Błogosławił ludziom, aby rozmnażali się i zaludnili Ziemię, i oddał im panowanie nad całą Ziemią. Nakazał też ludziom i zwierzętom, aby żywili się roślinami.

Bóg zasadził na wschodzie ogród, który nazwał Eden. W nim umieścił człowieka. W środku ogrodu rościło drzewo życia (wiadomości) i drzewo poznania dobra i zła. Obowiązkiem człowieka było uprawianie i dogładanie ogrodu. Bóg ostrzegł go, by nie sięgał po owoce z drzewa poznania dobrego i złego, gdyż umrze. Pierwszy człowiek był mężczyzną i był samotny. Aby mu pomóc, Stwórca ulepił z gliny różne zwierzęta i ptaki. Człowiek nazwał je i cieszył się ich obecnością.

Nadal jednak pozostawał samotny. Wówczas Bóg pogrążył mężczyznę we śnie, wyjął mu żebro i z niego stworzył kobietę. Mężczyzna nazwał ją niewiastą, jako że z niego była wzięta. Uznał ją za swą towarzyszkę.

Odtąd mężczyzna opuszcza rodziców, by połączyć się z kobietą na dobre i złe.

Problematyka

Księga Rodzaju to inaczej *Księga Genesis*. **Genesis z greckiego oznacza rodowód**, pochodzenie. Najpierw dowiadujemy się, **jak powstał świat** – Bóg stworzył go w sześć dni. **Był zadowolony ze swojej pracy**, jej efekty mu się podobały (*Widział Bóg, że były dobre* – taka opinia Boga powtarza się pod koniec opisu każdego dnia stworzenia). Poznajemy też **pochodzenie człowieka**. Dowiadujemy się, że został ulepiony przez Boga z *prochu ziemi* i umieszczony w Edenie. Znalazł się tam nie po to, by próżnować, **miał uprawiać ogród i dogładać go**. Wraz z człowiekiem Bóg stworzył obowiązki. Pierwszy człowiek został ustanowiony panem stworzenia, ponieważ to do niego Bóg przyprowadził wszystkie istoty żywe, by je nazwał.

Nazywając je, Adam nadaje im cechy indywidualne, odróżnia. Jednocześnie **z faktu panowania nad nimi wynika poczucie odpowiedzialności**. Człowiek, jak nakazał Bóg, ma je „dogać”, nie szkodzić im.

Umieszczając w Edenie drzewo poznania dobra i zła, Bóg chce **nauczyć człowieka, w jaki sposób ma wykorzystywać wolną wolę**. Wolność to nie jest robienie tego, co się chce, tylko tego, co nie zaszkodzi ani samemu człowiekowi, ani innym ludziom. „Pierwotny stan szczęścia” zburzyło nieposłuszeństwo człowieka wobec Boga.

W Edenie **Bóg powołał do życia także kobiety**. Uczynił ją z żebra mężczyzny dla zaznaczenia ścisłego związku, jaki łączy mężczyznę i niewiastę. Dlatego, jak jest powiedziane, mężczyzna opuszcza matkę i ojca, by potączyć się z tą, z którą tworzy całość. Mężczyzna i kobieta są ludźmi, stworzonymi przez Boga na jego podobieństwo.

Powstanie świata według mitologii i Biblii

	BIBLIA	MITOLOGIA
przed powstaniem świata	istniał tylko Bóg	chaos – mieszanina substancji, z których wszystko mogło się ukształtować
Bóg / bogowie	istniał przed stworzeniem świata, jest wieczny, nie ma początku i końca	mają początek – wyłonili się z chaosu razem z Ziemią, rodzili się w długim okresie, ich działania kształtowały Ziemię
czas tworzenia świata	sześć dni, siódmy dzień na odpoczynek	powstaje przez długi czas
z czego powstał świat	z niczego – Bóg stworzył go własną wolą	z chaosu – mieszaniny beztładnej materii
natura stworzenia	wszystko, co tworzy Bóg, jest dobre	bogowie tworzą zarówno rzeczy dobre, jak i złe
stworzenie człowieka	stworzony przez Boga	stworzony przez tytana Prometeusza
natura człowieka	jest najwyższym dziełem Boga i jego ulubieńcem, jest dobry tak samo, jak wszystkie inne dzieła Boga; Bóg tworzy dla niego Eden, by żyło mu się dobrze i bezpiecznie, oddaje mu władzę nad światem	staby, bezradny, początkowo nie lubiany przez bogów, zwłaszcza Zeusa, który nie chce dopuścić, by człowiek się rozwijał i uczył
zło	jest wynikiem działania człowieka i nieposłuszeństwa wobec Boga	jest stworzone przez bogów i zesłane na ludzi celowo (puszka Pandory)

Jan Brzechwa

Biografia

Właściwie Jan Wiktor Lesman. Żył w latach **1900–1966**. Urodził się w Żmerynce na Ukrainie. Ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie Warszawskim. Swoje pierwsze wiersze publikował w pismach humorystycznych (1920 r.). Ukazały się pod przybranym imieniem (pseudonimem) „Szer-Szeń”. Z zawodu był adwokatem, ale zajmował się przede wszystkim twórczością literacką. Najbardziej znane są jego wiersze dla dzieci. Pisał jednak i dla dorosłych – wydał powieść *Gdy owoc dojrzewa*, w której przedstawił koleje swego życia.

Jest autorem wielu zabawnych wierszy dla dzieci, np. *Kaczka dziwaczka*, *Samochwała*, *Na straganie*, *Skarżypyta*. Napisał także serię powieści, których głównym bohaterem jest niezwykły profesor – pan Ambroży Kleks: *Akademia Pana Kleksa*, *Podróże Pana Kleksa*, *Tryumf Pana Kleksa*.

” CHRZĄSZCZ

W tym żartobliwym wierszu wystąpiły nazwy dwóch istniejących miejscowości: Szczecbrzeszyn i Pszczyna.

Otóż w Szczecbrzeszynie spotkały się: brzęczący w trzcinie chrząszcz i ciężko pracujący, ale leniwy wół. Ten ostatni zapytał chrząszcza, po co brzęczy, i otrzymał odpowiedź, że to jest praca, na dodatek bardzo opłacalna, gdyż dzięki temu wszystkie łąki, pola i lasy należą do brzęczącego. Wołu spodobała się taka praca, więc postanowił też prowadzić takie życie:

*Wrócił do dom i wesóło
Zaczął brzęczeć pod stodołą
Po wolem, tęgim basem.*

W tym momencie nadszedł gospodarz, Maciek. Nie spodobało mu się takie zachowanie i, mimo tłumaczeń, wysłał wołu w pole. Po całym dniu ciężkiej pracy wół pobiegł poszukać chrząszcza, by się na nim zemścić. Jednak nie udało mu się go znaleźć, *bo chrząszcz właśnie brzęczał w Pszczynie*.

W utworze autor posłużył się **uosobieniem** wołu i chrząszcza – dał im umiejętność mówienia i odczuwania jak ludzie.

Ponadto użył wyrazów **dźwiękonaśladowczych**, np. brzmi, brzęczy. Pojawiło się nagromadzenie spółgłosek tzw. szumiących, np.:

*W Szczecbrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie
(...) chrząszcz właśnie brzęczał w Pszczynie*

służących wzmocnieniu wrażeń słuchowych – ich brzmienie przypomina brzęczenie chrząszcza.

uległy zderzeniu ze sobą i z błahością tematu oraz ze słownictwem potocznym, np. jak *ulał, dryndziarz*. Z połączenia tych elementów powstała **groteska**.

Utwór *Zaczarowana dorożka* to **żart, poetycka zabawa**. Jest podzielony na **sześć części kompozycyjnych**, które łączy motyw podróży, wędrówki. Tekst poprzedza **dedykacja dla Natalii**, żony poety: *Natalii – która jest latarnią zaczarowanej dorożki*. Niepowtarzalny świat nocnego Krakowa udało się stworzyć dzięki **środkom artystycznym: przerośnionom** (*I urosły mi włosy / do samego świecznika*), **epitetom** (*zaczarowana dorożka, zaczarowany dorożkarz, zaczarowany koń*), **porównaniom** (*Książd, co podobny jest do księżyczki*). Autor użył tych środków stylistycznych w celu **pogłębienia atmosfery niezwykłości i niesamowitości** Krakowa. W balladzie występują **rymy mieszane**: parzyste, krzyżowe i okalające.

Anna Kamieńska

” KONIEC WAKACJI

Wiersz ten, niezwykle lapidarny (**krótki i zwięzły**), przepojony jest **tęsknotą za odchodzącym latem**. W przyrodzie panuje teraz pora zbiorów. Podmiot liryczny opisuje obraz pól i łąk, które uginają się wprost od bogactwa plonów. Każda trawa, kłos zboża – pełne są nasion (owoców). Stanowią one spichlerze żywności dla owadów, ptaków i gryzoni. Pamiętajmy jednak, że poezja to sztuka wyobraźni. Nie możemy odczytywać wiersza tylko dosłownie. Użyte w nim **przerośnięcie** pozwalają naszej wyobraźni tworzyć różne obrazy. Trawy *dźwigające ciężkie kosze* kojarzymy z ogrodnikami znoszącymi plony do stodół i spiżarni. *Żeglujące spichrze* to kolebiące się na polnych drogach wozy pełne zboża. Stodoły rozbrzmiewają warcotem maszyn. Możemy powiedzieć, że ten utwór żywo oddziałuje na wyobraźnię czytelnika.

Jest to krótki wiersz, zbudowany z **pięciu wersów**. Cztery wersy posiadają jednakową liczbę sylab (13), a ostatni tylko dwie. Jest to **pytanie retoryczne** podmiotu lirycznego (poetka stosuje formę pytania wprost do czytelnika, aby pobudzić go do refleksji) – *A my...?* – które skłania do zastanowienia się, jak każdy z nas odczuwa moment pożegnania lata. Do niego odnosi się tytuł utworu.

Ignacy Krasicki

Biografia

Najstynniejszy pisarz polskiego Oświecenia urodził się w **1735 r.** w Dubiecku, niedaleko Sanoka, w rodzinie zubożałej arystokracji. Od dziecka przeznaczono mu karierę duchownego. Kształcił się w seminarium duchownym Księży Misjonarzy w Warszawie, studia pogłębiał w Rzymie. Był człowiekiem o gruntownej i wszechstronnej wiedzy.

Dzięki zaletom osobistym (w tym błyskotliwej inteligencji i dowcipowi) zyskał przychyłność stolnika litewskiego Stanisława Poniatowskiego (późniejszego króla), który wybrał go na swojego kapelana. W wieku 31 lat został biskupem warmińskim, częściej jednak niż w siedzibie biskupstwa w Lidzbarku Warmińskim przebywał w Warszawie, aktywnie uczestnicząc w życiu kulturalnym i towarzyskim dworu królewskiego.

Po pierwszym rozbiórze Polski w 1772 r. został poddany króla Prus Fryderyka II. Mimo to nie zaprzestał uczestnictwa w życiu politycznym Warszawy. Żywo popierał program patriotyczny Konstytucji 3 Maja. W swoich pismach, publikowanych na łamach „Monitora”

” DYZIO MARZYCIEL

Pewniak
na teście

Podmiot liryczny przedstawia Dyzia, nazwanego marzycielem, który wygłasza monolog, leżąc na łące. Chtopiec marzy o łąkociach, z których mógłby się składać świat. Dyzio przedstawiony jest jako osoba, która lubi leniuchować i objadać się słodyczami. W utworze występuje wiele epitetów, które określają kolor i smak: *waniliowy, malinowy, czekoladowy, złociste, różowe*. Wiersz nie jest podzielony na strofy, panuje w nim pogodny, spokojny nastrój.

Wyobrażenia Dyzia:

*obłoki – krem waniliowy
różowe chmurki – lody malinowe
złote, pierzaste chmurki – stopy ciastek
niebo – tort czekoladowy*

” FIGIELEK

Słowo „figiel” oznacza żart, psikus, psotę. Tytuł wiersza sugeruje więc, że będzie to poetycki żart – gra słów, zabawa słowami. Specjalne połączenie podobnie brzmiących wyrazów (rzeczowników i czasowników) dało śmieszny, żartobliwy efekt: *komar się przekomarzał, cietrzew się zacietrzewił, sęp się zasępił, osowiata sowa, kurczę się skurczyło, zając zajęczał*. Poeta wymienił dwanaście różnych zwierząt oraz to, co się z nimi stało. Niektóre sytuacje mają charakter prawdopodobny:

Kura dała drapaka, że aż się kurzyło.

Inne są fantastyczne (nieprawdopodobne):

*kurczę się skurczyło,
raki, co się winkiem raczą.*

Zaskakujący jest ostatni wers utworu, oparty na zasadzie zestawiania przeciwnego niż dotychczasowe. Wcześniej pary zwierząt i wykonywanych przez nie czynności **bazowały na podobieństwie słów, a w ostatniej linijce następuje zamiana** – *baran się rozindyczył, a indyk zbaraniał*.

W codziennym języku często stosujemy zwroty porównujące zachowanie ludzi do cech różnych zwierząt, istnieje też wiele frazeologizmów nawiązujących do świata zwierzęcego.

osowiaty	smutny, bez humoru
rozindyczny	bardzo zły, rozgniewany
zacietrzewiony	zjadły, zirytowany
orli nos	nos o kształcie przypominającym dziób drapieżnego ptaka
strusi żołądek	zdrowy żołądek, ma go osoba, która może jeść wszystko bez ograniczeń
mysi ogonek	bardzo cienki warkoczyk
kaczy chód	niezgrabny, zataczający się chód
gołębie serce	łagodność, czułość, skłonność do wzruszeń
sokoli wzrok	bardzo ostry, dobry wzrok
kocie pazurki	złośliwy, uszczypliwy charakter

PIEŚNI PATRIOTYCZNE

Pieśni i piosenki patriotyczne to **grupa utworów poetyckich wraz z muzyką, które charakteryzuje wspólna cecha – powstawały w czasie wydarzeń ważnych dla narodu, w trudnych okresach, podczas wojen albo powstań**. Niektóre były pisane przez znanych autorów i nazwiska ich twórców znamy, inne pozostały anonimowe. Utworów takich jest bardzo dużo, jednak niektóre mają szczególnie znaczącą rangę. Obecnie najbardziej znane z nich wykonywane są między innymi na różnego rodzaju uroczystościach wojskowych oraz w obchody rocznic wydarzeń związanych z czasami, gdy powstawały, lub wydarzeniami, które przedstawiały. Najważniejszy zaś jest dziś naszym hymnem narodowym.

” BOŻE, COŚ POLSKĘ

Jest to polska pieśń patriotyczna, **opublikowana po raz pierwszy w 1816 r.** Od tej pory pojawiała się **w wersjach z różnie brzmiącym refrenem, w zależności od sytuacji politycznej**, w jakiej aktualnie znajdował się nasz kraj. Formalnie jest pieśnią religijną, ale kontekst historyczny, w jakim się pojawiała, dał jej status utworu wojskowego. Początkową wersję słów napisał Alojzy Feliński, a muzykę skomponował Jan Nepomucen Kraszewski; potem słowa modyfikowano i dodano dwie zwrotki autorstwa Antoniego Goreckiego, a muzykę uproszczono i ostatecznie pieśń zaczęto śpiewać na melodię znanych od dawna hymnów religijnych. **Pieśń została zakazana w zaborze rosyjskim, pełniła rolę nieformalnego hymnu powstania styczniowego, a po odzyskaniu niepodległości była jedną z kandydatek do roli hymnu narodowego.**

Pieśń stanowi błaganie mówiącego w niej narodu polskiego do Boga: *Ojczyznę wolną pobłogostaw, Panie*. W czasach zaborów i wojen oraz w PRL-u śpiewano refren w zmienionej wersji: *Ojczyznę wolną racz nam zwrócić, Panie*. Poszczególne zwrotki kreślą **obraz Boga jako potężnego obrońcy Polski**, który przez wieki chronił ją przed nieszczęściami, pozwalał budować chwałę i wielkość, a potem wspierał walczących za jej niepodległość. Wyrażają też wiarę w to, że Boska moc może przywrócić Polsce dawną świetność, unieszkodliwić jej wrogów i wspierać polską patriotyczną młodzież w rozwijaniu Ojczyzny.

” CZERWONE MAKI NA MONTE CASSINO

Pieśń ta powstała 17 maja 1944 r., w noc poprzedzającą zdobycie przez Polaków silnie bronionego klasztoru na wzgórzu Monte Cassino we Włoszech. Była to bardzo ważna strategicznie bitwa II wojny światowej i jedna z największych bitew lądowych, której znaczenie polegało na tym, że umożliwiła aliantom dotarcie na teren Włoch. Autorem słów pieśni jest poeta Feliks Konarski, muzykę skomponował pianista i kompozytor Alfred Schütz. Utwór składa się z trzech zwrotek, jednak w 1969 r., w pięćdziesiątą rocznicę bitwy, dopisano czwartą, wyrażającą niegasnącą pamięć o wydarzeniach sprzed lat.

Tekst przedstawia **polskich żołnierzy walczących pod Monte Cassino jako tych, którzy biją się przede wszystkim za honor, mszcząc się na wrogu za krzywdy i cierpienia**, jakie wyrządził w całej Europie. Zajmujący wzgórze naziści porównani zostali do szczura kryjącego się tchórzliwie w gruzach klasztoru. W drugiej zwrotce przypomniane są inne wielkie historyczne zwycięstwa odniesione dzięki odwadze Polaków – bitwa pod Somosierrą, która otworzyła drogę do Hiszpanii wojskom napoleońskim (1808), i bitwa pod Racławicami w czasie powstania kościuszkowskiego (1794). Utwór określa polskich żołnierzy jako *szalonych, zażartych straceńców*, jednak słowa te w tym wypadku oznaczają **podziw dla ich odwagi, upor, wiary w możliwość zwycięstwa** nawet tam, gdzie inne narody w to zwycięstwo nie wierzą. Ostatnia zwrotka wyraża świadomość tego, że nie ma innej drogi do odzyskania wolności, niż poprzez walkę i idącą za nią ofiarę z życia walczących (*bo wolność krzyżami się mierzy*).

Refren pieśni przypomina, że bitwa o Monte Cassino **pociągnęła za sobą ogromną liczbę ofiar** (*po tych makach szedł żołnierz i ginął*), ale podkreśla, że to dzięki niezłomnemu przekonaniu o słuszności podjętej walki zakończyła się zwycięstwem aliantów (*lecz silniejszy od śmierci był gniew*).

” MY, PIERWSZA BRYGADA

Pieśń ta znana jest także pod krótszym tytułem *Legiony*. Była **sztandarową pieśnią I Brygady Legionów Polskich, dowodzonej przez Józefa Piłsudskiego, utworzonej w 1914 r.** Autorem melodii jest prawdopodobnie kapelmistrz I Brygady, Andrzej Brzuchal-Sikorski, natomiast słowa powstawały przez długi okres, były wymyślane przez wielu żołnierzy, ale za autorów ostatecznej wersji uważa się Andrzeja Hałacińskiego i Tadeusza Biernackiego. **W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości pieśń pełniła rolę nieoficjalnego hymnu państwowego, obecnie jest Pieśnią Reprezentacyjną Wojska Polskiego.** Składa się z dziewięciu zwrotek, z których zazwyczaj wykonywane są trzy albo cztery.

Utwór rozpoczyna się od opisu za pomocą szeregu przenieśni trudnego życia żołnierzy Legionów w pierwszym okresie ich istnienia – żołnierze poświęcają swoje życie walce o ideały, w które nikt poza nimi nie wierzy, stąd jest mowa o *krwi, łzach, cierpieniu*, o wyśmiewaniu i braku zrozumienia przez społeczeństwo (*mówili, żeśmy stumanieni*). Mimo tego legioniści pamiętali o **celu owej samotnej walki, którym było wyzwolenie Polski spod władzy zaborców, a sił i wiary w sukces dodawała obecność wspaniałego dowódcy, Józefa Piłsudskiego** (*nasz drogi Wódz*). W refrenie Legiony określane są przenośnie jako *ofiarny stos, straceńców los*, co ma podkreślić osamotnienie walczących i ofiarę, jaką składali nieraz ze swojego życia.

Druga część pieśni, czyli pięć zwykle pomijanych zwrotek, mówi o dumnej postawie żołnierzy w późniejszych czasach, gdy okazało się już, że ich wiara w możliwość odzyskania wolności była słuszna, a wytrwałość i poświęcenie przyniosły oczekiwany skutek. W tamtych czasach Legiony były gorąco witane w każdym polskim mieście – jednak mówiący w utworze żołnierze twierdzą jasno, że nie zależy im na owych dowodach wdzięczności i nie potrzebują żadnej pomocy, w tym także materialnej (*nie chcemy dziś od was uznania (...) skończyły się dni kołatania / do waszych serc, do waszych kies*). Deklarują, że obecnie celem ich działania jest **tworzenie Polski – przodków mitu**, i nie ukrywają krytyki wobec tych Polaków, którzy są *w tej pracy nie dość pilni*. Uważają, że ich rolą jest krzewienie wśród społeczeństwa szlachejnych patriotycznych wzorców, i pragną takiemu działaniu poświęcić resztę swojego życia.

LEKTURY OBOWIĄZKOWE

Jan Brzechwa

(Biografia na str. 47)

”AKADEMIA PANA KLEKSA

Czas i miejsce akcji

Akcja opowieści rozgrywa się **w czasach współczesnych autorowi**, w miejscu baśniowym – w Akademii Pana Kleksa, która mieści się **w pewnym mieście**, z dala od centrum, **przy ulicy Czekoladowej**, w otoczeniu wielkiego parku, w którym murze znajdują się furtki prowadzące do różnych bajek.

Bohaterowie

Ambroży Kleks – bohater główny i tytułowy, **nauczyciel i wychowawca chłopców z Akademii**. Jest średniego wzrostu, bardzo lubi swoje bajecznie kolorowe i o wiele za duże na niego ubranie. Zwykle składa się ono z długiego surduta (długiej, obcistej marynarki) koloru czekoladowego lub bordo (ciemnoczerwony, buraczkowy), bardzo szerokich spodni, aksamiitnej kamizelki barwy cytrynowej oraz sztywnego kołnierzyka i olbrzymiej kokardy zamiast krawata. Osobliwości (coś wyjątkowego, nadzwyczajnego, rzadkiego) stroju pana Kleksa to: wielkie jak śliwki szklane guziki kamizelki, a także niezwykła liczba kieszeni. Jedna z nich jest umieszczona z tyłu surduta – to specjalne miejsce dla szpaka Mateusza.

Warto przyrzeć się twarzy pana Kleksa. Uwagę przyciąga zwłaszcza jego ogromny, ruchliwy nos, na którym tkwią srebrne binokle (okulary bez uchwytów na uszy) w kształcie roweru. Pan Kleks nosi długie wąsy koloru pomarańczy i wspaniałą gęstą brodę, czarną jak smoła. Jego **oczy są mądre, a spojrzenie bardzo przenikliwe** (tzn. pan Kleks wiele odgaduje, domyśla się i spostrzega, patrząc na jakąś osobę lub przedmiot). Głowę pana Kleksa porasta gęsta, rozwichrzona czupryna, która mieni się wszystkimi kolorami tęczy. Opisując twarz profesora, nie można zapomnieć o żółtych i czerwonych piegach. Pan Kleks uważa, że *piegi znakomicie działają na rozum i chronią przed katarem*, dlatego jego twarz jest nimi wprost upstrzona.

Pan Kleks to niezwykła postać. **Potrafi wszystko**: umie unosić się w powietrzu, powiększać przedmioty, leczyć chore sprzęty, ma doskonałą pamięć, przyrządza pyszne potrawy z kolorowych szkiełek i farb, choć sam żywi się pigułkami na porost włosów, które popija tajemniczym zielonym płynem. Kiedy coś zaginie, pan Kleks *wysyła oko na oględziny* (ogłędanie, przegląd) i zguba zaraz się odnajduje.

Adaś Niezgodka – bohater drugoplanowy, **jeden z uczniów Akademii, ma dwanaście lat** i już od pół roku jest uczniem pana Kleksa. Wygląda tak, jak większość dwunastoletnich uczniów – nosi szkolny mundurek Akademii, czyli granatową koszulę, długie białe spodnie, granatowe skarpetki i białe trzewiki. Wygląda czysto i schludnie.

Pewniak
na teście

Przed pójściem do szkoły był nieudacznikiem i miał wielkiego pecha: w domu nic mu się nie udawało, zawsze spóźniał się do szkoły i nigdy nie mógł zdążyć odrobić lekcji. Tłukł wszystkie szklane przedmioty, które złośliwie wymykały mu się z rąk. Pech chciał, że Adaś nie znosił krupniku i marchewki, które często dostawał na obiad jako potrawy *pożywne i zdrowe*.

W Akademii jest jednym z **najzdolniejszych** uczniów. Szybko staje się **pomocnikiem** i prawą ręką profesora. Często jest wysyłany do innych bajek po różne sprawunki, przygląda się leczeniu chorych sprzętów, pomaga panu Kleksowi w kuchni, a w końcu towarzyszy profesorowi podczas *ożywiania* Alojzego. Adaś, jako jedyny spośród uczniów, wznosi się w powietrze. Odwiedza psi raj. On także do końca książki towarzyszy panu Kleksowi i obserwuje, jak zmienia się on w guzik oraz jak szpak zmienia się w autora książki.

Inni uczniowie – bohater zbiorowy, rówieśnicy Adasia, imiona wszystkich rozpoczynają się na literę „a”: Adam, Andrzej, Aleksander, Artur. Są bardzo serdeczni i koleżeńscy, wspólnie przeżywają w Akademii wiele przygód. Bardzo kochają swego nauczyciela. Wszystkich uczniów jest w Akademii dwudziestu czterech.

Szpak Mateusz – ulubieniec pana Kleksa. **Kiedyś był księciem**, synem potężnego króla i pięknej królowej, miał cztery siostry. Jego pasją była jazda konna. Kiedy miał siedem lat, ojciec zabronił mu jeździć konno i znalazł synowi doskonałych nauczycieli. Chłopiec dobrze się uczył, ale bardzo tęsknił za końmi, zwłaszcza za swym ukochanym wierzchowcem Ali-Babą. Pewnej nocy wyruszył na przejażdżkę i spotkała go nieszczęśliwa przygoda – **zabił króla wilków, a sam został ranny**. Wyleczył go doktor Paj-Chi-Wo, ale wilki okrutnie się zemściły – zniszczyły kraj. Książę zdołał się uratować tylko dzięki czapce bogdychanów, która miała czarodziejskie właściwości. Pozwoliła mu zamienić się w szpaka. Niestety, zaginął guzik od cudownej czapki i książę nie mógł odzyskać dawnej postaci. Pozostał szpakiem, którego pewnego razu kupił pan Kleks. Stało się to na rynku w Salamance. Szpak Mateusz **umie mówić, ale wymawia tylko końcówki wyrazów**. Jego przysmakiem są piegi. Odrabia z chłopcami lekcje i często zastępuje pana Kleksa. Na końcu książki szpak Mateusz zamienia się w... autora historii o panu Kleksie. Staje się wytwornym (eleganckim), czterdziestoletnim panem, o włosach lekko przyprószonych siwizną (o takich włosach mówimy „szpakowate”).

Golarz Filip – dostarcza piegi panu Kleksowi, jest postacią **tajemniczą i złowrogą**, nawet profesor ulega jego żądaniu, aby w Akademii znalazł się Alojzy – lalka skonstruowana przez Filipa, którą pan Kleks zamienia w żywego chłopca. Chce zniszczyć Pana Kleksa i jego Akademię.

Alojzy i Anatol – dwaj chłopcy przyprowadzeni przez Filipa, jeden z nich – Alojzy – okazuje się być lalką. **Jest złośliwy, nieprzyjemny, dokucza kolegom**, nie słucha poleceń Pana Kleksa, wszystko niszczy i nie bierze udziału w życiu szkoły. Właśnie on niszczy sekrety pana Kleksa i doprowadza do zniszczenia całej Akademii.

Paj Chi Wo – chiński uczonej i lekarz. Wyleczył Matesza i podarował mu cudowną czapkę bogdychanów. **Przekazał całą swoją wiedzę panu Kleksowi.**

Plan wydarzeń

1. Życie w Akademii i prezentacja pana Kleksa.
2. Dzieje szpaka Mateusza.
3. „Osobliwości” i tajemnice profesora.
4. Przygoda Adasia Niezgódki – wizyta w psim raju.
5. Lekcje w Akademii.
6. Obowiązki i zabawy uczniów.
7. Wycieczka do fabryki dziur i dziurek.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

8. Sen Adasia o siedmiu szklankach.
9. Przybycie dwóch nowych uczniów: Anatola i Alojzego.
10. Ożywienie Alojzego przez pana Kleksa.
11. Uroczystość w Akademii: relacja pana Kleksa o życiu na Księżycu.
12. Niegrzeczne zachowanie Alojzego. Zniszczenie sekretów pana Kleksa.
13. Koniec działalności Akademii.

Krótkie streszczenie

Adaś Niezgódka ma dwanaście lat i od pół roku jest uczniem niezwykłej Akademii. Opisuje w pamiętniku swój pobyt w szkole. Prowadzi ją pan Kleks wraz z Mateuszem, który jest szpakiem i wymawia tylko końcówki wyrazów. Wszystkich uczniów jest dwudziestu czterech, a imię każdego z nich zaczyna się na literę A. Chłopiec zaprzyjaźnia się z ptakiem i wkrótce poznaje jego historię – kiedyś był księciem, który przeżył niebezpieczną przygodę i cudem ocalał dzięki magicznej czapce подарowanej przez doktora Paj-Chi-Wo. Akademia mieści się w olbrzymim parku otoczonym murem. Są w nim furtki do bajek. Pan Kleks posyła do nich uczniów, a najczęściej Adasia. Chłopiec poznał już wiele bajkowych postaci i rozmawiał z samym panem Andersenem. Pan Kleks ma niezwykły wygląd i posiada nadzwyczajne umiejętności. Potrafi się zmniejszać i powiększać, nie wiadomo też, ile ma lat. Chłopczy twierdzą, że jest czarodziejem, ale on temu zaprzecza. Chętnie uczą się i z niecierpliwością czekają na lekcje. Adasiowi najbardziej podobają się lekcje kleksografii, przędzenia liter, geografii. Ciekawa była też wycieczka do fabryki dziur i dziurek. Uczniowie sami wykonują wszystkie prace w szkole, sprzątają, ścielą łóżka, myją naczynia. Nigdy nie narzekają, nawet na bardzo wczesną pobudkę o piątej rano. Codziennie oddają swoje lusterka ze snami, a pan Kleks wybiera najpiękniejsze. Wspaniały sen Adasia o siedmiu szklankach został nagrodzony i osobiście przez profesora odczytany. Pan Kleks przygotowuje dla swoich uczniów posiłki z kolorowych szkiełek i farb. Pomaga mu w tym Adaś, który w krótkim czasie staje się najlepszym uczniem szkoły. Chłopiec jest bardzo pilny i bystry. Kiedyś podpatrzył, jak pan Kleks unosi się w powietrzu. Próba latania udaje się i chłopiec dostaje się do Psiego Raju. Spotyka swego ukochanego psa Rekxa i gości w jego rajskim pałacyku przez dwanaście dni. Rozmawia z psimi osobistościami z całego świata i widzi, co czeka dręczycieli zwierząt. Chociaż w rajku jest idealnie, chłopiec z radością powraca do Akademii. W szkole zaczynają się dziać podejrzane rzeczy, pokoje atakują złośliwe muchy. W szkole niespodziewanie zjawia się też Filip, który jest golarzem. Dostarcza piegów panu Kleksowi. Podczas niezapowiedzianej wizyty kłóci się z panem Kleksem i wychodzi trzaskając drzwiami, odgrażając się. Pewnej nocy przyprowadza do Akademii dwóch uczniów, z których jeden jest lalką. Pan Kleks z pomocą Adasia ożywia ją. Chłopczy zauważają zmiany w wyglądzie i zachowaniu pana Kleksa. Tymczasem z Księżyca powraca oko, które pan Kleks wysłał tam w celu dowiedzenia się czegoś o jego mieszkańcach. Zostaje wyznaczony termin uroczystego spotkania, na którym pan Kleks przedstawi przybyłym gościom ze wszystkich bajek opowieść o księżycowych ludziach. Wszyscy chłopczy pomagają w przygotowaniach, z wyjątkiem Alojzego, który jest złośliwy, wszystko niszczy i każdemu przeszkadza. Do Akademii przybywają wspaniali goście. Gdy pan Kleks zaczyna swą opowieść, na salę wpada Alojzy i wszystkich przegania. Profesor nie okazuje gniewu, lecz robi się roztargniony i stale się pomniejsza. Dziwnie zmienia się też park wokół Akademii i gmach szkoły. Wkrótce pan Kleks oznajmia chłopcom, że bajka o Akademii kończy się, a oni powrócą do swoich domów. Spotyka się z uczniami ostatni raz na kolacji wigilijnej. Chłopczy zauważają, że nie ma z nimi Alojzego. Przerażeni dowiadują się, że jest w pokoju z sekretami pana Kleksa. Po chwili złośliwa lalka niszczy tabliczki z wiedzą od doktora Paj Chi Wo. Pan Kleks rozgniewany powraca do dawnej postaci, rozkręca Alojzego na części i chowa do walizki. Po chwili pojawia się

rozwścieczony Filip i mści się, obcinając wszystkie płomyki świec. Robi się ciemno i chłopcy wychodzą na zewnątrz. Adaś bardzo zmęczony siada na ławce i zasypia. Wszystko dokota kurczy się i zamienia w pokój w zwykłym mieszkaniu. Pan Kleks staje się guzikiem, który chwyta Mateusza i przemienia się w swego pana – autora opowieści o Akademii pana Kleksa.

STRESZCZENIE

Adaś Niezgódka, zanim trafił do Akademii pana Kleksa, był życiowym nieudacznikiem. Zawsze spóźniał się do szkoły, tłukł naczynia, marudził przy jedzeniu i oczywiście nigdy nie zdążył odrobić lekcji. Teraz Adaś ma dwanaście lat, od pół roku jest uczniem pana Kleksa i to właśnie on opowiada historię o tej najlepszej pod słońcem szkole.

Ta oraz inne bajki (streszczenie rozdziału)

W pierwszym rozdziale czytamy o szkole. Akademia mieści się przy końcu ulicy Czekoladowej, zajmuje duży trzypiętrowy gmach, zbudowany z kolorowych cegiełek. Na najwyższym piętrze pan Kleks przechowuje swoje sekrety. Nikt nie może tam wejść, ponieważ schody kończą się na drugim piętrze. Sam profesor dostaje się tam przez komin. Drugie piętro zamieszkuje pan Kleks wraz ze szpakiem Mateuszem. Sale szkolne mieszczą się na parterze, natomiast sypialnie chłopców oraz jadalnia znajdują się na pierwszym piętrze. Wokół budynku Akademii rozciąga się olbrzymi park, pełen zakamków. To wszystko otoczone jest niezwykłym murem – od strony ulicy, co prawda, wygląda on zupełnie zwyczajnie, ale jego pozostałe trzy części mają cały szereg furtek. Furtki te prowadzą do sąsiednich bajek. Nikt właściwie nie wie, ile ich jest, ale na pewno z Akademii można dojść do każdej bajki, jaka tylko została wymyślona. Furtki mają tabliczki z nazwami poszczególnych bajek i są zamknięte na srebrne kłódki. Wszystkie klucze ma pan Kleks, trzyma je w specjalnej szkatule i tylko on wie, który klucz do którego zamka pasuje. Uczniowie pana Kleksa często są posyłani do sąsiednich bajek po różne sprawunki. Pewnego dnia Adaś został tam wysłany po raz pierwszy – po zapałki do bajki o dziewczynce z zapałkami.

Największym wyróżnieniem w szkole jest pieg, który pan Kleks uroczyście przytwierdza do nosa wyróżnionego ucznia. Adaś jest w szkole zbyt krótko, jeszcze niewiele umie i nie dostał żadnego piega, ale kiedyś udało mu się pozbiierać piegi zgubione przez pana Kleksa i nakarmił nimi Mateusza. Szpak z zasady jest rozmowny, lecz zdarzają się dni, kiedy milknie i z nikim nie chce rozmawiać. Wtedy pan Kleks częstuje go piegami i wszystko wraca do normy. Piegami są bowiem ulubionym przysmakiem ptaka. Tak więc Adaś, nakarmiwszy Mateusza takimi smakotkami, zyskał w nim przyjaciela i usłyszał niezwykłą historię jego życia.

Niezwykła opowieść Mateusza (streszczenie rozdziału)

Czytamy tu historię Mateusza, który właściwie nie jest szpakiem, lecz księciem. Urodził się jako jedyny syn i następca potężnego króla. Młody książę od najmłodszych lat odznaczał się zamiłowaniem do konnej jazdy i polowania. Posiadał własną stajnię, a w niej ponad sto dwadzieścia wierzchowców. W osobistej zbrojowni księcia zgromadzono strzelby specjalnie dostosowane do jego wzrostu.

Siedmioletni królewicz rozpoczął naukę u największych mędrców w państwie. Był zdolny, ale jego uwagę rozpraszały myśli o koniach i niczego nie mógł się nauczyć. Z tego powodu król, po konsultacji z lekarzami, zabronił mu dosiadać konia. Zakaz

” CHŁOPCY Z PLACU BRONI

Czas i miejsce akcji

Wydarzenia rozgrywają się w **Budapeszcie, stolicy Węgier**. Akcja rozpoczyna się w **marcu**.

Bohaterowie

Bohaterowie to **chłopcy w wieku około 11–14 lat, na co dzień zwykli uczniowie**, nie wyróżniający się niczym specjalnym. Dzielą się na **dwie grupy, które ze sobą rywalizują: chłopców z Placu Broni, dla których miejscem zabaw jest Plac Broni, i czerwone koszule, którzy spotykają się w Ogrodzie Botanicznym. Bawią się w żołnierzy, inscenizują bitwy i potyczki**.

Chłopcy z Placu Broni – Janosz Boka, Czonakosz, Czele, Weiss, Lesik, Kolnay, Rychter, Nemecek, Gereb (zdrajca). Mają czerwono-zielony proporczyk i takie same czapki.

Czerwone koszule⁴ – Feri Acz, bracia Pastorowie, Wendauer, Sebenicz⁵. Ich znakiem rozpoznawczym są czerwone koszule, kojarzące się z Giuseppe Garibaldim, włoskim bojownikiem o zjednoczenie.

Ernest Nemecek – bohater główny, należał do grupy chłopców z Placu Broni. Miał **jedenaste lat**. Pochodził z ubogiej rodziny, był jedynakiem. Jego ojciec, Andrasz Nemecek, był krawcem. Nemecek to drobny, jasnowłosy chłopiec, najmniejszy w całej gromadzie chłopców z Placu Broni. Jako jedyny spośród nich był szeregowcem, miał zawsze wiele do zrobienia; to on przechowywał piłkę i bijak do gry w palanta.

Ernest Nemecek był **wesołym, serdecznym chłopcem**. Chętnie wykonywał wszystkie rozkazy kolegów, ponieważ wiedział, że jest to jego obowiązek. Jedyne czasem było mu przykro, że mimo upływu czasu ciągle jest szeregowcem i wszyscy wydają mu polecenia, ale rozumiał, że musi zasłużyć na zmianę stopnia, i że o tym decyduje Boka. **Nie był uległy i nieśmiały, miał swój honor** i ambicję. Pięknymi cechami jego charakteru były **odwaga i niezłomność**. Nemecek traktował Plac Broni jak swoją ojczyznę, prawdziwy dom. Był zdecydowany bronić go, ryzykując nawet własnym życiem. Nemecek pokonał własną słabość i strach. **Był gotów do najwyższych poświęceń**. Okazało się, że jest **uczciwym, sprawiedliwym**, lojalnym i wiernym chłopcem o dużym poczuciu własnej godności. Surowo ocenił Gereba, kiedy ujrzał go wśród czerwonych koszul, z pogardą odrzucił propozycję przyłączenia się do nich: (...) *wołę, żebyście mnie raczej utopili (...) niż żebym miał zostać zdrajcą*.

Swoim postępowaniem i szlachetną postawą Nemecek udowodnił, że *jest prawdziwym bohaterem, prawdziwym mężczyzną, którego można uważać za dorosłego*. **Odważnie** przeciwstawił się chłopcom należącym do grupy czerwonych koszul, odebrał chorągiewkę chłopców z Placu Broni, choć wiedział, że jako starszy będzie musiał ją stracić, nie obawiał się skrytykować Gereba, stojąc sam jeden przed całą grupą przeciwników i ich przywódcą, Feri Aczem. Wyrazem bohaterstwa Nemecka jest także to, że do końca pozostał wierny Placowi Broni, nawet w gorączce bez przerwy myślał o nim, płakał na myśl, że już nigdy nie zobaczy swojej małej ojczyzny.

Janosz Boka – bohater główny, przywódca chłopców z Placu Broni. Miał czternaście lat i jak na swój wiek był bardzo poważnym chłopcem. Jego głos brzmiał *poważnie i głęboko*. W dodatku imponował kolegom mądrością i opanowaniem. Zawsze starał się być uczciwym

.....

⁴ W różnych tłumaczeniach powieści można spotkać dwie wersje nazwy grupy Feri Acza: czerwone koszule albo czerwonoskórzy.

⁵ W oryginalnej pisowni: János Boka, Csónakos, Csele, Richter, Nemecek, Geréb, Feri Ats, Pásztorowie, Sebenics.

Opracowania lektur i wierszy – szkoła podstawowa klasy 4–6

Książka zawiera wyczerpujące omówienia lektur oraz przystępnie opracowane wiersze.

Zbiorcze opracowanie całego materiału pozwala uniknąć poszukiwań informacji o danej lekturze w różnych książkach. Są tu biografie twórców, charakterystyki bohaterów, szczegółowe streszczenia z podziałem na tomy, rozdziały, akty, sceny, zwięzłe problematyki, analizy wierszy, omówienie ich budowy. Definicje ważne dla zrozumienia utworu wyróżniono pod hasłem – Zapamiętaj! Książka napisana została przystępnym, łatwym w odbiorze językiem, dostosowanym do możliwości najmłodszych uczniów.

Jesteśmy przekonani, że dzięki tej publikacji lekcje polskiego staną się łatwiejsze, a lektury i wiersze bardziej zrozumiałe i ciekawsze.

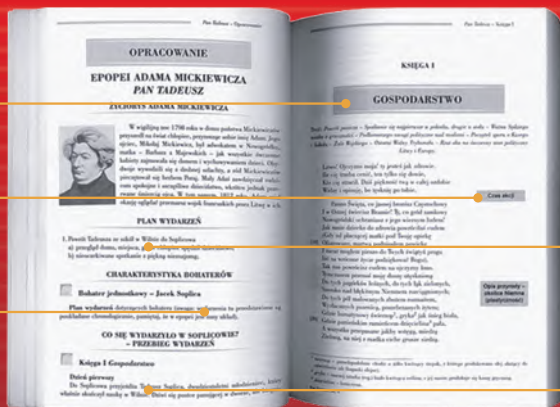
Jeśli musisz CZYTAĆ, to wyłącznie Z OPRACOWANIEM

STRESZCZENIE

WAŻNY CYTAT

CHARAKTERYSTYKA BOHATERÓW

OPRACOWANIE

PROBLEMATYKA

ISBN 978-83-7517-788-6

9 788375 177886 >

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

ul. Kłasztorna 2B, 31-979 Kraków
księgarnia internetowa: www.greg.pl